

Forhandlere: Kaci Kullmann Five (H) og Eldrid Nordbø (Ap) var begge sentrale i forhandlingene om EØS-avtalen. De var handelsministre i henholdsvis Syse-regjeringen og Brundtland III-regjeringen.

FOTO: SCANPIX

Underveis: Den norske forhandlingsdelegasjonen i Luxembourg under EØS-forhandlinger med EF i 1991. Fra venstre forhandlingsleder Eivinn Berg, utenriksminister Thorvald Stoltenberg og handelsminister Eldrid Nordbø. Helt til høyre dagens utenriksminister Jonas Gahr Støre.

FOTO: SCANPIX

støttespiller for statsminister Gro Harlem Brundtland for å få vedtatt EØS-avtalen i 1992. Bildet er tatt i 1990.

FOTO: SCANPIX

tende, uttaler Jan P. Syse halvveis i perioden som statsminister.

EF øker presset

Arbeidet med EØS-avtalen er godt i gang når Syse-regjeringen tar over. Det er handelsminister Kaci Kullmann Five (H), som får ansvaret for de videre forhandlingene. De kommer i gang på alvor på forsommeren 1990.

Det går det ikke lang tid før det blir stridigheter internt i regjeringen. Særlig konsesjonsloven er et tema. Under et statssekretærmøte på Arlanda flyplass utenfor Stockholm blir Norge orientert om at både Sverige og Finland er villige til å gi opp sperren mot utenlandske eierandeler som ligger i de nasjonale konsesjonslovene.

Sp står knallhardt på prinsippene om at norske myndigheter skal kunne gi fortrinn til norske eierinteresser. De insisterer også på at det skal være nasjonal kontroll over naturressurser. Problemet er at dette er grunnleggende i strid mot prinsippet i Roma-traktaten som sier at det ikke skal forekomme diskriminering på grunnlag nasjonalitet.

PRESSET

Jeg er statsminister i en regjering som ikke kunne bli dannet, og deretter ikke kunne bli sittende.

JAN P. SYSE, HALVVEIS I PERIODEN SOM STATSMINISTER

De norske forhandlerne får beskjed om å holde stand, men EF øker presset. De gjør det klart at kravet for videre forhandlinger er full integrering av EFs regelverk for de fire friheter, uten varige unntak. De andre EFTA-landene går med på dette, og er utålmodige og irriterte over Norges manglende vilje til å justere seg.

Anne Enger Lahnstein, som da var parlamentarisk leder for Sp, beskriver situasjonen slik:

– Presset mot Syse-regjeringen økte ikke bare i Brussel. Det var et massivt flertall på Stortinget som mente Norge måtte gi opp konsesjonslovgivningen. Vi visste meget vel i Senterpartiet at konsesjonslovgivningen ville være tapt som nasjonalt styringsredskap, både dersom vi bøyde av i regjeringen og ga etter, og dersom regjeringen måtte gå av, skriver hun.

Dødshjelpvalget

På tampen av regjeringens levetid blir det nedsatt et arbeidsutvalg i regjeringen for å gjøre et siste forsøk på å finne en løsning. Arbeidsgruppen får raskt tilnavnet dødshjelpvalget i pressen.

Det tar ikke mange dagene før gruppen må innse at Roma-traktaten ikke er forenlig med den norske konsesjonslovgivningen. Mot slutten av oktober 1990 klarer ikke den skjøre regjeringen å stå imot flertallet på Stortinget som krever at Norge må myke opp forhandlingsposisjonen.

Samtidig gjør Høyre, Sp og KrF vurderinger på hver sin kant hva som ville være partipolitisk taktisk. Høyre ser for seg at de kan fortsette i regjering alene, eventuelt sammen med KrF, om Sp trekker seg ut. Partiledelsen i Sp tenker at velgerne mener det vil være riktig å trekke seg fra regjeringen på denne avgjørende saken.

KrF er bundet opp av et landsmøtevedtak som sier at de ikke skal sitte i regjering alene med Høyre. Partileder Kjell Magne Bondevik vil dessuten ikke overlate alle nei-velgerne til Sp ved å bli sittende i regjering. Konklusjonen til Bondevik er at hvis Sp trekker seg, vil KrF også trekke seg.

Gro tilbake

29. oktober 1990 kaster statsminister Syse inn håndkleet.

1989, 17. januar

* **Startskuddet for EØS-avtalen.** Jacques Delors holder en tale i Europaparlamentet, og sier: – Skal vi fortsette som før, eller vil dere velge å gjøre EFTA sterkere og mer handlekraftig? Dette blir et viktig tema for EFTA-statsministermøtet i Oslo noen måneder senere.

1989, 12. august

* **Senterpartiet krever** i brev form til regjeringen en orientering om den pågående EF-tilpasningen. – Skal demokratiet virke må velgerne gis innblikk i hvilke spørsmål som de valgte representanter skal ta stilling til i perioden, skriver Sp. – Vent til arbeidet er ferdig, svarer regjeringen.

1989, 16. oktober

* **Ap gjør det dårlig** ved valget og går av. Syse-regjeringen tar over 16. oktober, og handelsminister Kaci Kullmann Five (H) får ansvaret for de videre forhandlingene med EFTA og EF.